

Marx vs. Mazzini, Baños vs. Mas

Un dels grans debats oblidats de la història és l'enfrontament indirecte que van protagonitzar Karl Marx i Giuseppe Mazzini en l'organització i posterior desenvolupament de la International Working Men's Association, altrament coneguda com la Primera Internacional o AIT, Associació Internacional de Treballadors. Fundada a Londres el 1864, l'AIT es va convertir en poc temps en una de les plataformes d'agitació obrera i socialista més importants d'Europa. La seva història és àmpliament coneguda en el món obrer, socialista i comunista. L'hagiografia marxista sempre ha considerat Marx el pare de la criatura i ha intentat de presentar tota altra tendència de l'AIT –especialment l'anarquisme de Bakunin– com una minoria problemàtica per immadura i massa revolucionària.

El que normalment desconeix o ignora aquesta hagiografia marxista és que Marx no va ser el pare de la criatura: va ser convidat a participar en una de les primeres reunions de l'AIT pocs dies abans i hi va romandre mut com una tomba. L'impuls de Marx és posterior. L'altra dada ignorada és que al darrere dels organitzadors de l'AIT –treballadors i artesans com William Cremer i George Odger– hi havia Mazzini com a ideòleg primer del projecte. Mazzini, exiliat a Londres com Marx, era el revolucionari arquetípic de l'Europa dels dècenns de 1830 i 1840, i conservava el seu prestigi revolucionari encara el decenni de 1860. Havia estat un dels instigadors del Risorgimento italià amb la seva Jove Itàlia. De fermes conviccions republicanes i democràtiques, i intensament populistes i interclassista, Mazzini conside-

rava que només a través de les nacionalitats es podia obtenir vera democràcia i pau a Europa, una “fraternitat dels pobles”. És per això que, en el seu exili suís de 1834, Mazzini va fundar la Jove Europa, amb l'objectiu de combatre i derrocar l'Europa de les monarquies de la Santa Aliança.

La influència de Mazzini a l'AIT va deixar pas ben aviat a l'impuls brillant i enèrgic de Marx, que va oposar el socialisme, la lluita de classes i la dialèctica entre la burgesia i el proletariat a la “fraternitat dels pobles” i una idea sacralitzada de les nacionalitats com a motor únic de la democràcia europea. En realitat, Marx i Mazzini mantenien una enemistat que ja venia dels temps de les revolucions de 1848. En l'AIT, la pugna pel control i la direcció ideològica i pràctica de l'organit-

BORJA VILALLONGA

HISTORIADOR

La influència de Mazzini a l'AIT va deixar pas a l'impuls enèrgic de Marx

zació no va fer altra cosa que accentuar-la. Mazzini escrivia contra Marx, a qui considerava un apòstol de l'odi, incapaç de reconèixer la fraternitat entre les nacions i la necessitat d'alliberar nacionalitats oprimides, com la polonesa.

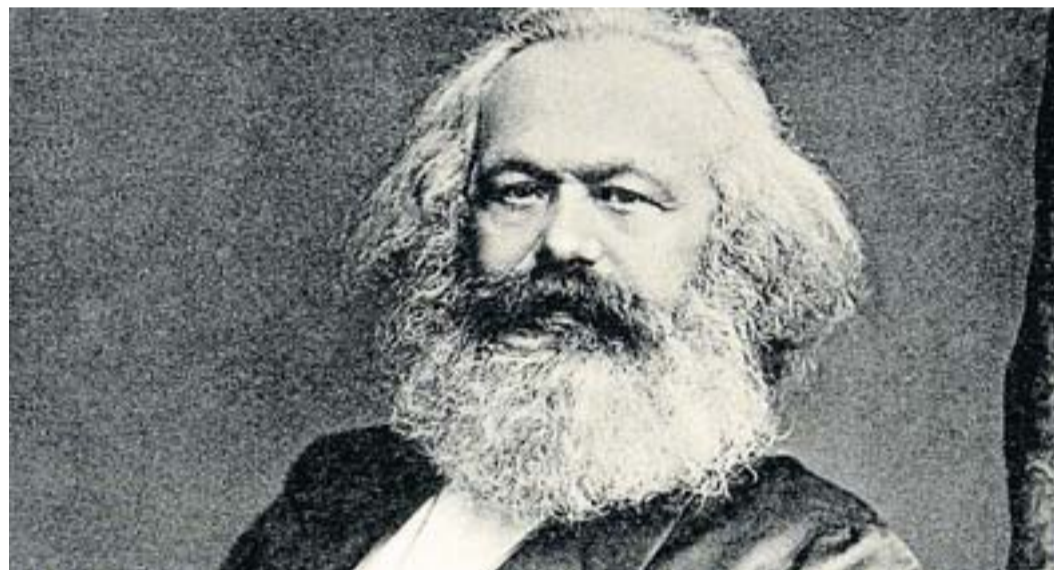
Per la seva banda, Marx rebutjava aquesta solidaritat nacionalista

entre nacions oprimides –oprimides per altres nacions o per tirans–. Marx advocava per un internacionalisme de classe i el socialisme com les autèntiques fraternitats entre pobles. Marx, esclar, exclouïa la burgesia del seu retrat popular i el centrava exclusivament en el proletariat. Considerava que el democratismenacionalista de Mazzini només acabaria sent un altre instrument burgès i capitalista per oprimir el proletariat en nom de la nació. En aquest sentit, cal enten-

dre moltes de les proclames antinacionalistes de Marx com a exacerbacions i exageracions directament pensades per enfurismar Mazzini i els seus seguidors. No cal dir que l'ús posterior d'aquestes proclames ha tingut uns efectes secundaris molt notables en la formació dels diversos corrents marxistes i socialistes.

La insurrecció revolucionària de la Comuna de París de 1871 i la posterior repressió brutal que va dur a terme la joveníssima Tercera República Francesa van cavar la tomba de l'AIT. En aquella data, Mazzini ja havia passat a un discret segon terme. Les lluites s'operaven entre els sectors marxistes i els sectors bakunistes. Pels fets de la Comuna, l'AIT va estar en el punt de mira de les potències europees i es va iniciar la seva persecució i supressió. Traslladada l'AIT als Estats Units l'any 1872, es va acabar dissolent pocs anys més tard. La història només n'ha servat el lideratge de Marx i Bakunin, l'oposició entre anarquisme i comunisme. Mazzini i el seu nacionalisme democràtic de Repúbliques de classes mitjanes han quedat en el més complet oblit.

En l'alliberament nacional de Catalunya s'oposen dos projectes: un projecte de nacionalisme democràtic de classes mitjanes i de molta “fraternitat i somriures”, i un projecte internacionalista de socialisme de les classes populars disposat a espolsar-se oligarquies del capital i el vell aparell estatal-autonomista. Entre Artur Mas i Antonio Baños, Giuseppe Mazzini i Karl Marx hi ha un abisme històric, temporal, geogràfic, del que es vulgui i més enllà. Tot i així, la genealogia dels referents roman intacta. I també les lliçons que se'n desprenen.

WIKIPEDIA

Tenen res en comú Companys i Mas?

◆ Avui a l'ARA parlem de l'idealista Lluís Companys, la humanitat tràgica del qual és impossible que no ens commogui. Ell, que havia vist morir vilment assassinats al carrer, a trets, els seus mestres i amics Francesc Layret i Salvador Seguí –*el Noi del Sucre*–, va saber donar al seu afusellament transcendència i grandesa. “La meua petitesa no podia esperar un final més digne”, va escriure la vigília del judici farsa. Sol i derrotat, no va caure en la feblesa ni el plany, que haurien sigut ben comprensibles. Per això el recordem. Va morir per tots nosaltres, no ho dubteu. Va morir en pau, enamorat fins al final dels seus ideals: llibertat, justícia, Catalunya.

◆ Aparentment, aquell Companys heroic i màrtir té poc a veure amb un Mas pragmàtic, tàctic. Ideològicament, no hi ha dubte que defensin i representen coses diferents. Personalment, diria que tampoc s'assemblen: l'un era inestable, arrauxat, sentimental; l'altre és sòlid, reflexiu, seriós. Seguint el psicòleg suís Carl G. Jung, Companys seria

aire pur –creativitat impulsiva– i Mas terra freda –racionalitat pura i dura–. L'un va viure un període d'extremisme social i polític; l'altre ha crescut en un món ideològicament líquid i, malgrat l'actual crisi, més plàcid des del punt de vista socioeconòmic. Si a alguna figura històrica del catalanisme Mas s'ha declarat proper és a la de Prat de la Riba. I tanmateix...

◆ Res uneix Companys i Mas? Doncs sí. Des de posicions fins i tot antagòniques, i des de psicologies tan contraposades, s'han hagut de carregar el país a l'esquena en moments decisius, i això els ha portat a oposar-se als seus: al seu entorn social i ideològic natural. En plena Guerra Civil, Companys va haver de frenar com va poder i saber –i no va poder gaire– l'esquerra revolucionària anarquista i comunista. Avui, en ple procés cap a la independència, Mas s'ha hagut de desmarcar de

IGNASI ARAGAY

DIRECTOR ADJUNT

Companys va decidir lligar el seu destí a la derrota del país; Mas ha decidit lligar-lo a la victòria de Catalunya

les elits econòmiques, fins a ser considerat un traïdor. Companys va haver d'atendre molta gent d'ordre, va salvar milers de capellans i famílies de dretes i va acabar posant el seu catalanisme per davant de l'obrerisme. Mas, assetjat pels seus, ha anat fent companys de viatge d'esquerres: ERC, molts ex-

socialistes i ara fins i tot la CUP. Els qui han seguit dia a dia la campanya de Junts pel Sí diuen que ha experimentat una profunda transformació fins a semblar un arrauxat orador d'esquerres. ¿Una mica a l'estil del Companys mític del “tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a vèncer”?

◆ Els agermana, també, una mena de sentiment fatalista, sacrifici- al. El 31 de desembre de 1933, mort Macià, Companys proclamava profèticament que si calia estava disposat a donar la vida per Catalunya, i malauradament va caldre. El

Mas d'ara també té aquest punt d'autoimmolació, de personatge de tragèdia, de jugar-s'ho tot fins a les últimes conseqüències. En tots dos casos hi ha una dramàtica acceptació del que suposa posar-se al servei d'una causa que d'alguna manera et supera.

◆ Finalment, tenen en comú una gran capacitat de resistència, digueu-ne tossuderia o tenacitat. Per això de tots dos es va dir i es diu que s'han tornat bojós. Darrere les seves respectives actituds de no desviar-se del camí pres malgrat els riscos evidents (Companys no va fugir per evitar que l'agafessin els alemanys i l'entreguessin a Franco; Mas no plegarà per estalviar-se els problemes d'una ruptura no pactada), hi ha la consciència –potser exagerada i, si voleu, egocèntrica, però al capdavall ben real– que el seu destí polític ja està marcat i decidit. La seva vida és la política. Són bèsties polítiques. Companys va decidir lligar el seu destí a la derrota de Catalunya. Mas ha decidit lligar-lo a la victòria del país.